ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

М. Мәмбетова
А.Қарымхан
Б. Нұрланғазықызы

БЕЙІМДЕЛГЕН МӘТІНДЕР ТАБИҒАТЫ: ТІЛДІ ҮЙРЕТУДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Монография

Алматы
«Қазақ университеті»
2024

ӘӨЖ 80/81
КБЖ 81.2
М 36

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің Ғылыми Кеңесі (№2 хаттама, 15.10.2024 ж.) шешімімен ұсынылған

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А. Алдаш***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Ж. Манкеева***
филология ғылымдарының кандидаты, доцент ***А. Таусоғарова***

Мәмбетова М.

М 36 Бейімделген мәтіндер табиғаты: тілді үйретуде қолданылуы: монография / М. Мәмбетова, А. Қарымхан, Б. Нұрлағазықызы. – Алматы: Қазақ университеті, 2024. – 196 б.
ISBN 978-601-04-6799-6

Монография ҚР ҒЖБМ Ғылым комитетінің 2023-2025 жылдарға арналған ғылыми зерттеулерді гранттық қаржыландыру бойынша әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде орындалған AP19679918 «Қазақ тіліндегі мәтіндерді бейімдеу: әдіснамасы, амал-тәсілдері, тіл үйретуде қолданылуы» жобасы аясында жазылған.

Монографияда мәтін трансформациясының бір түрі – адаптация мәселесі қазіргі таңда лингвистика, лингводидактикада белсенді талқыланып жүрген өзекті мәселелердің бірі ретінде қарастырылады. Лингвистика ғылымы тұрғысынан қандай да бір тіл материалында мәтіннің табиғаты мен ерекшелігі жан-жақты зерттелетін болса, лингводидактикада оқылым дағдысын жетілдірудегі маңызды міндеттер шешімін табары айқын. Бұл зерттеу жұмысы ағылшын, қазақ тілі материалдары негізінде мәтіндерді бейімдеудің амал-тәсілдері мен ерекшеліктерін талдай отырып, қандай да бір тілді шет тілі ретінде үйренудің бастапқы деңгейінде бейімделген мәтіндердің маңыздылығын айқындайды.

Кітап филолог мамандарға, оның ішінде мәтін лингвистикасы, мәтін адаптациясы, лингводидактика, қазақ тілін шет тілі ретінде оқыту мәселелерімен айналысатын оқырмандарға арналады.

ӘӨЖ 80/81
КБЖ 81.2

ISBN 978-601-04-6799-6

© Мәмбетова М., Қарымхан А., Нұрлағазықызы Б., 2024
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2024

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ.....3

1 ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА БЕЙІМДЕЛГЕН МӘТІНДЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ.....12
1.1 Мәтіннің лингвистикалық табиғаты және оның шет тілін оқыту әдістемесіндегі маңызы.....12
1.2 Тілдік аудиторияларда аутентті мәтіндерді пайдалану және онымен байланысты мәселелер 24
1.3 Тілдік білім беру үдерісінде бейімделген мәтіндерді іріктеудің негізінде жатқан мотивтерді зерттеу.....34
1.5 Бейімделген мәтіндерді түсіну: әдістері, сипаттамалары.....45
1.4.1 Екінші мәтіндер мен екінші мәтіндік әрекеттер туралы түсінік: бейімделген мәтін екінші мәтін түрі ретінде 45
1.4.2 Бейімделген мәтіндердің құрылымдық сипаттамалары.....55
1.4.3 Бейімделген мәтіндердің семантикалық сипаттамалары: жеңілдету, денотат экспликациясы және күшейту моделі 58

2 БЕЙІМДІЛГЕН МӘТІННІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУ: ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУ ЭКСПЕРИМЕНТІ.....61
2.1 Тіл үйренушілердің мәтінді түсінуін жақсарту үшін бейімделген көркем мәтіндерді қолданудың маңыздылығы 61
2.2 Сөздік қорды молайтуда және студенттердің ынтасын арттыруда бейімделген мәтіндерді қолданудың рөлі 68
2.3 Бейімделу әдістерін қолдану: Эксперименттік материалдарды талдау (Чарльз Диккенстің “Oliver Twist” еңбегі, Джейн Остиннің “Pride and prejudice” еңбегінің негізінде).....80
2.3.1 Чарльз Диккенстің Оливер Твистінің бейімделген нұсқасында қолданылатын бейімделу әдістері 80
2.3.2 Джейн Остиннің “Pride and prejudice”еңбегінің бейімделген нұсқасында қолданылатын бейімделу әдістерін талдау 88
2.4 Қазақ тілін шет тілі ретінде үйренуді жеңілдету үшін бейімдеу әдістерін қолдану 93

2.4.1 Қазақ тіліндегі публицистикалық
және ғылыми мәтіндерді бейімдеу 96
2.4.2 Қазақ тіліндегі көркем мәтіндер мен
халық ертегілерін бейімдеу 101

ҚОРЫТЫНДЫ 117

ӘДЕБИЕТТЕР 120

ҚОСЫМШАЛАР 128

Ғылыми басылым

Мәмбетова Мәншүк
Қарымхан Ақмарал
Нұрланғазықызы Балнұр

БЕЙІМДЕЛГЕН МӘТІНДЕР ТАБИҒАТЫ: ТІЛДІ ҮЙРЕТУДЕ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Монография

Компьютерде беттеген *Н.М. Базарбаева*

ИБ № 15496
Басуға 21.10.2024 ж. қол қойылды. Пішімі 148х210 1/16
Көлемі 12,12 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылым. Тапсырыс № 11671.
Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.

«Қазақ университеті» баспа үйі баспаханасында басылды.

ISBN 978-601-04-6799-6

